

Albania: Organisert kriminalitet

- Innledning – kildetilfang, definisjon og forhold som har bidratt til organisert kriminalitet
- Kriminalitetsbildet – aktivitet
- Omfang og organisering
- Betydningen av tradisjonell albansk sedvanerett – kanun
- Code of Silence
- Bånd til politikere, offentlig ansatte og forretningsfolk
- Tiltak mot organisert kriminalitet og korrupsjon

Innledning – kildetilfang, definisjon og forhold som har bidatt til organisert kriminalitet

Organisert kriminalitet er et svært omfattende fenomen. Denne responsen gir kun kortfattet og generell informasjon om enkelte overordnede forhold knyttet til fenomenet i Albania. Videre beskriver responsen kort albanske myndigheters tiltak mot organisert kriminalitet. Innholdet reflekterer spørsmål Landinfo over tid har fått fra utlendingsforvaltningen.

Kildetilfang

En detaljert beskrivelse av dynamikken i organisert kriminalitet er vanskelig å gi, da politi, ofre eller vitner, kilder eller informanter ofte ikke er villige til å informere eller gi utfyllende opplysninger om fenomenet. Samtidig kan medieoppslag være sensasjonspregede, og vurderinger kan være basert på personlige oppfatninger og meninger.

Responsen baserer seg på rapportene «Organised Crime: Threat Assessment in Albania» og «Evolution of the Albanian Organized Crime Groups», utarbeidet av forskerne Fabian Zhilla og Besfort Lamallari. Rapportene bygger blant annet på informasjon fra saker som ble behandlet i den tidligere domstolen for alvorlige forbrytelser («serious crime court»), samt på intervjuer med diverse aktører i slike saker – som advokater, dommere og anklagere.

Responsen bygger også på boken «Decoding Albanian Organized Crime» av den nord-makedonske forskeren Jana Arsovska, som benytter både kvalitative og

kvantitative metoder. Hun har intervjuet ansatte i politi og NGO-er, journalister, ofre og anonyme domfelte, samt innhentet informasjon gjennom spørreskjema til respondenter i Albania, Nord-Makedonia og Kosovo.

Rapportene er fra 2015 og 2016, boken fra 2015. Kildene er dermed tilårskomne, men Landinfo er ikke kjent med nyere forskningsrapporter om dynamikken i organisert kriminalitet i Albania med et slikt omfattende kildegrunnlag. Vi mener at disse kildene bidrar til å gi et bilde av fenomenet også i årene etter publikasjon.

Landinfo har også konsultert rapporten «Hotspots of Organized Crime in the Western Balkans» fra The Global Initiative against Transnational Organized Crime (GI) fra 2019. Rapporten er basert på informasjon og analyser samlet og delt av ulike sivilsamfunnsaktører, herunder lokale journalister og eksperter. Rapporten bygger på et omfattende intervjumateriale med politi, påtalemyndighet, dommere, lokale politikere og offentlige ansatte på ulike nivå, mye samlet inn på slutten av 2018. I beskrivelsen av organisert kriminalitet har Landinfo også benyttet rapporten «Measuring Organized Crime in the Western Balkans» fra United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) fra 2020, med statistikk og analyser av dommer, intervjuer med eksperter, ofre og domfelte.

For informasjon om albanske myndigheters tiltak mot organisert kriminalitet, har Landinfo konsultert EU-kommisjonens «Albania Report 2021», utarbeidet av EUs Directorate-General for Neighbourhood and Enlargement Negotiations. De utgir årlig en systematisk og omfattende rapport om forhold av betydning for Albanias muligheter for nærmere tilknytning til EU, herunder politi- og rettsvesenet. Landinfo bemerker at EU er en aktør knyttet til utviklingen i Albania.¹ Samtidig beskriver rapporten i hovedsak løpende konkrete forhold i detalj; oppdatert informasjon det er vanskelig å finne i andre kilder på en så systematisk måte.

Definisjon

UNODC viser til at det finnes mange definisjoner av organisert kriminalitet. Det sentrale er at denne typen kriminalitet ikke er tilfeldige handlinger uten planlegging eller individuelle kriminelle handlinger, men rasjonelle handlinger som gjenspeiler innsatsen til grupper av individer (UNODC u.å.-a).

I mange definisjoner vises det til flere kjennetegn som karakteriserer organisert kriminalitet, som at formålet er økonomisk profitt, at korrupsjon muliggjør og beskytter slik virksomhet, samt at det noen ganger vil være nødvendig med trusler og/eller makt for å beskytte slik aktivitet (UNODC u.å.-a).

UNODC gir følgende definisjon av organisert kriminalitet:

¹ Landinfo vil trekke frem at både EU-kommisjonen og amerikanske myndigheter har vært pådrivere for reformer i justissektoren samt oppfølging og implementering av reformene. Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) har også vært en viktig aktør for utforming av lovverket knyttet til reformene i justissektoren.

Organized crime is a continuing criminal enterprise that rationally works to profit from illicit activities that are often in great public demand. Its continuing existence is maintained through corruption of public officials and the use of intimidation, threats or force to protect its operations (UNODC u.å.-a).

FN-konvensjonen mot grenseoverskridende organisert kriminalitet definerer

«organisert kriminell gruppe»: strukturert gruppe på tre eller flere personer, som eksisterer over en viss tid, og som opptre sammen med det mål å begå ett eller flere alvorlige lovbrudd [...] for direkte eller indirekte å oppnå en økonomisk eller annen materiell fordel.

«alvorlig forbrytelse»: atferd som utgjør et lovbrudd som kan medføre frihetsberøvelse i minst fire år eller en strengere straff (UN General Assembly 2000, art. 2).

Slik Landinfo vurderer det, legger ikke kildene nødvendigvis samme forståelse av fenomenet til grunn.

UNODC (u.å.-a) påpeker for øvrig at en generell definisjon har begrensninger, siden organisert kriminalitet varierer mellom land og regioner med hensyn til typer kriminalitet og organiseringens art. Det er ifølge UNODC viktig å kjenne de generelle elementene ved organisert kriminalitet, men samtidig ha kunnskap om hvordan organisert kriminalitet manifesterer seg på ulike steder og i kriminell kontekst. Jana Arsovska har påpekt – på bakgrunn av hennes forskning blant annet i Albania – at organiserte kriminelle ikke nødvendigvis vil være strategisk drevet av profitt og interesser. Mange beslutninger de organiserte kriminelle tar, kan være basert på verdier og normative betraktninger (Arsovska 2015, s. 13, 19, 21 og 195).

Forhold som har bidratt til organisert kriminalitet

Det er særlige forhold av sosial, økonomisk og politisk art som har bidratt til organisert kriminalitet i Albania (Zhilla & Lamallari 2015, s. 7, 18-20):

- Landet opplevde manglende politisk stabilitet i mer enn to tiår etter det kommunistiske regimets sammenbrudd i 1991.
- På begynnelsen 1990-tallet skjedde en overgang fra et totalitært regime med streng kriminalitetsbekjempelse til et sårbart demokratisk system med svake institusjoner og offentlig ansatte uten tilstrekkelig utdanning og erfaring.
- Rundt 1997 oppstod det en kaotisk situasjon i landet etter at pyramide-spillene brøt sammen.

- Konflikter i regionen ga «gylne muligheter» for inntjening av penger fra for eksempel våpensmugling.²
- Institusjonene har opplevd stadige reformer og utskifting av ansatte etter regjeringsskifter.
- Politiet og rettsvesenet har vært svake institusjoner, preget av manglende uavhengighet og omfattende korrupsjon.
- Albania har en gunstig geografisk posisjon mellom narkotikaprodusenter i Afghanistan og Tyrkia og markedene i vest.
- Landets svake økonomi medfører høy arbeidsledighet og utilstrekkelige inntekter for mange av landets innbyggere.³
- Tradisjonelle sosiale strukturer er i endring og går i oppløsning.
- En stor albansk diaspora har erfaring fra og bånd til kriminalitet, globalisering og organisert kriminalitets grenseoverskridende natur, noe som også har bidratt til å stimulere organisert kriminalitet i Albania.

Kriminalitetsbildet – aktivitet

Det er ikke selve den kriminelle aktiviteten som definerer organisert kriminalitet, men lovbrøtteren, og organiserte kriminelle kan være involvert i mange ulike kriminelle aktiviteter. Aktiviteten kan endre seg over tid og påvirkes av sosiale, politiske og teknologiske endringer (UNODC u.å.-a).

Organisert kriminalitet forekommer i hele Albania, men det finnes regionale forskjeller knyttet til aktivitet og omfang basert blant annet på ressurstilgang og geografi (Zhilla & Lamallari 2015, s. 8-9). Global Initiative Against Transnational Organized Crime (GI) beskriver i sin rapport fra 2019 aktivitet i byer som Shkodër, Durrës, Vlorë, Saranda, Tiranë, Elbasan og Fier, samt områdene Kurbin og Lezhë (GI 2019, s. 10-11, 20-21).

Albanske myndigheter har ikke statistikk for/oversikt over domfellelser knyttet til organiserte kriminelle grupper (UNODC 2020, s. 62).

UNODC omtalte i sin rapport fra 2020 utvalgte forbrytelser som er typiske for organiserte kriminelle grupper.⁴ Av de omtalte forbrytelsene var flertallet av

² Konflikten i Kosovo på slutten av 1990-tallet blir ofte trukket frem med utstrakt våpensmugling fra Albania til Kosovo Liberation Army (KLA) i Kosovo. Tilsvarende våpensmugling fant sted under konflikten i nabolandet Nord-Makedonia i 2001.

³ Også andre har sett på disse forholdenes betydning og vist til at den nasjonale arbeidsledigheten var på 12 prosent i desember 2019, og ungdomsarbeidsledigheten på gjennomsnittlig nesten 21 prosent i andre kvartal 2019 (Roy 2019).

⁴ Drap, narkotikaproduksjon og handel, menneskehandel, våpensmugling, deltakelse i en organisert kriminell gruppe, hvitvasking, smugling av migranter, produksjon av falske dokumenter, forfalskning, cyberkriminalitet, korrupsjon og motarbeidelse av rettssystemet (obstruction of justice) (UNODC 2020, s. 5).

domfellelsene for forbrytelsene i Albania i perioden 2013–2018 knyttet til narkotikaproduksjon,⁵ deretter narkotikahandel og hvitvasking (UNODC 2020, s. 62-63).

De organiserte kriminelle gruppene i Albania er involvert i ulik kriminalitet. Zhilla og Lamallari (2015, s. 33-104) beskriver følgende:

- Narkotikahandel: heroin, kokain, cannabis og syntetisk narkotika
- Menneskehandel
- Smugling av migranter
- Våpensmugling
- Utpressing
- Leiemord
- Cyberkriminalitet
- Hvitvasking av penger

Organiserte kriminelle knytter til seg myndighetspersoner som muliggjør kriminaliteten gjennom korrupsjon (UNODC 2020, s. 70-71). Studier har vist at det er en sammenheng mellom et høyt nivå av korrupsjon og tilstedeværelsen av organisert kriminell aktivitet (Leka & Ndoj 2022, s. 7).

Etniske albanske lovbrøtere har brukt vold mot kolleger, konkurrenter, forretningsfolk, anklagere, politi og dommere, men også mot kvinner og barn i prostitusjonsutnyttelse. Det synes uansett å ha vært en større grad av tilbøyelighet til å drepe rivaliserende albanske menn som vil overta «forretningen», enn politifolk og andre (Arsovska 2015, s. 172, 176, 178). Å kreve beskyttelsepenger har vært den mest vanlige formen for utpressing brukt av albanske kriminelle grupper (Arsovska 2015, s. 212).

Albania har vært et transittland for smugling av heroin og kokain, og kriminelle albanske grupper har vært involvert i narkotikahandel i andre europeiske land. Gruppenes aktivitet utenfor Albania synes å øke betydelig. Antallet albanere arrestert i Europa utenfor Albania, økte fra 992 personer i 1998 til 9357 personer i 2018 (UNODC 2020, s. 66).

Arsovska (2015) gir i sin bok mange eksempler på voldsbruk utført av albanske organiserte kriminelle både i og utenfor Albania.

Amerikanske myndigheter viser i sin seneste sikkerhetsrapport til statistikk fra Albania som indikerer en nedgang i voldelig kriminalitet som drapsforsøk, overfall og væpnede ran. Samtidig påpekes det til at landet har et nettverk av

⁵ Dette gjelder i hovedsak dyrking av cannabis utendørs (UNODC 2020, s. 64).

organisert kriminalitet involvert i narkotikahandel, utpressing, bestikkelser, hvitvasking, prostitusjon og menneskehandel (OSAC u.å.).

Tall fra albanske politimyndigheter viser at antallet rapporterte drap steg til 60 i 2021 fra 52 i 2020. Det anslås at ca. en tredjedel er knyttet til rivaliserende grupper (Euronews Albania 2021). Antallet drap per 100 000 innbyggere var 2,12 i 2020. Tilsvarende tall for Norge og USA var 0,57 og 6,52 (UNODC u.å.-b).

Landinfo mener det er mindre sannsynlig at ofre for organisert kriminalitet anmelder disse lovbruddene enn det som ville ha vært tilfellet ved annen kriminalitet. Manglende innrapportering av organisert kriminalitet skyldes manglende tillit til statlige institusjoner, frykt for gjengjeldelse, korrupsjon, et ineffektivt vitnebeskyttelsesprogram og en rådende taushetskultur (Zhilli & Lamallari 2015, s. 8).

Stuart Peach, spesialutsending for Vest-Balkan for statsministeren i Storbritannia, har uttalt følgende om betydningen av organisert kriminalitet og korrupsjon:

Organised crime and corruption in Albania [...] mean that vast amounts of state funds, collected from ordinary tax-payers, never reach the schools, hospitals and roads that Albanians need to build a healthy, prosperous society (Peach & Foreign Commonwealth and Development Office 2022).

Omfang og organisering

Ifølge Zhilla og Lamallari (2015, s. 22-25) kan det etter 1990 i hovedsak identifiseres tre ulike typer kriminelle strukturer knyttet til ulike tidsperioder:

- **1990–1997:** Hierarkiske strukturer og kriminelle grupper som kjempet om kontroll over territorier.
- **1998–2004:** Kriminelle grupper og organisasjoner begynte å operere i hele landet. Gruppene hadde internasjonale forbindelser. I 2000 ble det rapportert om 60 kriminelle grupper i Albania med til sammen 400 medlemmer. En gruppe bestod hovedsakelig av fire–fem medlemmer, men fem–seks av gruppene hadde 16–17 medlemmer eller flere.
- **Fra 2005 og fremover:** Nye former for kriminelle organisasjoner. Uavhengige kriminelle grupper arbeider i kriminelle nettverk. De ulike gruppene påtar seg ulike oppgaver, og gruppene knytter til seg personer som får konkrete oppgaver. Dette er en effektiv organisasjonsmåte som sikrer fleksibilitet og kontinuitet, samtidig som den vanskeliggjør avsløringer og angrep.

Over årene har antallet kriminelle grupper økt kraftig. Anslagene fra år 2000 viste 60 kriminelle grupper med 400 medlemmer, mens Zhilla og Lamallari (2016, s.

34) har opplyst at det per 2015 var omkring 250 kriminelle grupper med om lag 1000 medlemmer.

Albanske organiserte kriminelle grupper bør ikke betraktes som rigide hierarkier, og det er ikke nødvendigvis klare fordelinger av oppgaver innen gruppen (Arsovska 2015, s. 144, 148). Samtidig viser Zhilla og Lamallari at de organiserte kriminelle nettverkene kan bestå av to–tre spesialiserte grupper med tre–fire personer i hver gruppe. Antallet medlemmer i gruppene avhenger av oppgavene gruppene utfører (Zhilla & Lamallari 2015, s. 25).

Medlemmene og medlemsbånd

Det er en utbredt oppfatning at albanske kriminelle grupper er basert på klan (*kinship*). Arsovska (2015, s. 125) har dog presisert at selv om mange grupper er basert på familie og klan, er ikke nødvendigvis alle det. Zhilla og Lamallari har også vist til at båndene mellom medlemmene i de kriminelle gruppene, kan være basert på familie eller klan, men ikke utelukkende. Det eksisterer også grupper basert på sosiale bånd etablert i barndommen, mellom skoleelever eller personer fra samme nabolag (Zhilla & Lamallari 2015, s. 25).

Tradisjonelt har de største organiserte kriminelle gruppene i Albania i hovedsak vært territorielle og politiske, og gruppemedlemmer har støttet de samme politiske partiene (Arsovska 2015, s. 130-131). For øvrig bemerker Zhilla og Lamallari (2015, s. 99) at albanske organiserte kriminelle grupper har medlemmer ikke bare fra store byer som Tirana, Fier, Vlorë eller Berat, men også fra små landsbyer.

Gruppene består nesten utelukkende av menn, men ektefeller kan bistå i den kriminelle aktiviteten. Kvinnene har imidlertid hatt mindre roller, og vært involvert i mindre alvorlig og omfattende kriminell aktivitet (Arsovska 2015, s. 207-209). Zhilla og Lamallari deler denne oppfatningen, idet de skriver at kvinner er representert i organiserte kriminelle grupper i Albania, men i et lite antall og ikke i viktige roller. Kvinnene i nettverkene har som regel familiebånd til medlemmer i de kriminelle gruppene (Zhilla & Lamallari 2015, s. 28). Albanske menneskesmuglere har dog brukt belgiske og nederlandske kvinner som narkotikakurerer, og det finnes eksempler på at slaviske kvinner har bistått i organisert kriminalitet styrt av albanske menn (Arsovska 2015, s. 141, 208). Det blir samtidig påpekt at det mangler pålitelig informasjon om kvinners rolle i organisert albansk kriminalitet (Arsovska 2015, s. 210).

Selv om fedre ikke leder kriminelle nettverk, vil yngre menn ikke ta del i organisert kriminalitet uten at handlingene på en eller annen måte støttes av innflytelsesrike familiemedlemmer, særlig respekterte fedre (Arsovska 2015, s. 147).

Arsovska understreker at båndene i de kriminelle gruppene er etablert på tillit; personlige tillitsforhold basert på interaksjon over tid. Relasjonene mellom medlemmer av etnisk albanske kriminelle grupper er ofte bygget på prinsippet om gjensjelse. Dette baserer seg igjen på tradisjonell kultur og altruistiske holdninger,

og ofte innebærer ikke relasjonene kortsiktig belønning eller gevinst. Relasjonene er snarere bygget på verdier som ære, tapperhet, solidaritet og lojalitet (Arsovska 2015, s. 125, 187).

Internasjonalt samarbeid

Tidligere var det en sterkere grad av homogenitet innad i de organiserte kriminelle albanske gruppene som opererte utenfor Albania, men nå samarbeider organiserte kriminelle med tilsvarende kriminelle nettverk i for eksempel Italia og Tyrkia. Albanske kriminelle grupper samarbeider også med kriminelle grupper på Balkan og i Øst- og Vest-Europa (Zhillla & Lamallari 2015, s. 27).

Albanske kriminelle grupper er sentrale i distribusjon av kokain til andre kriminelle grupper i Storbritannia, ifølge opplysninger fra det britiske National Crime Agency (NCA). Albanske kriminelle har også slått seg ned i Colombia, Ecuador, Peru og Panama (Franco, Holgado & Poltronieri 2022) og i USA (Hannaford 2019). Det antas at ca. to tredjedeler av albanske kriminelle ledere har søkt tilflukt i De forente arabiske emirater for å unngå utleveringer og straffe-forfølgelse (Mejdini & Zhillla 2022).

Arsovska har bemerket at hun ikke har funnet grunnlag for å kunne hevde at det finnes en internasjonal albansk mafia:

There is not much evidence that Albanian organized crime is a strategically transplanted entity or a rational bureaucracy that has been able to easily move its «businesses» to foreign territories. It does not appear that these criminal groups resemble multinational cooperations, or that there is a nationwide Albanian mafia (Arsovska 2015, s. 114).

Betydningen av tradisjonell albansk sedvanerett – kanun

I 2008 svarte 864 etniske albanere i Albania, Nord-Makedonia og Kosovo på en spørreundersøkelse om deres kjennskap til tradisjonell albansk sedvanerett – kanun (Arsovska 2015, s. 65-66).

- 79 prosent av respondentene oppga at tradisjoner var veldig viktige for dem.
- 90 prosent av respondentene hadde hørt om kanun.
- 23 prosent hadde lest kanun.
- 71 prosent hadde kunnskap om kanun basert på muntlig tradisjon.

Respondentene skulle videre ta stilling til ni ulike kanun-utsagn, og Arsovska konkluderte med at det blant respondentene var svært dårlig kunnskap om kanuns begreper som ære, gjestfrihet og hevn. På spørsmål om blod må hevnes med blod,

var 35 prosent av respondentene enige i utsagnet, mens 22 prosent ikke svarte. Arsovska fremhever at dette indikerer at selv om kunnskapen om kanuns regler var svak, støttet en betydelig andel blodhevn («support the idea behind blood feud») (Arsovska 2015, s. 170).

På spørsmål om *besa* (løfte om at hevn ikke vil bli gjennomført, eventuelt i en periode), mente 84 prosent at *besa* hadde en «very significant meaning», mens ni prosent mente at et slikt løfte ikke var viktig. Selv om albanske organiserte kriminelle synes å ha omfavnet prinsippet om at de ikke kan bryte et løfte, betyr ikke det, ifølge Arsovska, at *besa* i tradisjonell form alltid blir respektert i kriminelle sirkler (Arsovska 2015, s. 179,182).

Som for ordinære borgere, kjente altså ikke albanske kriminelle til alle aspekter ved tradisjonell sedvane eller respekterte bestemmelsene på samme måte. Det er ikke riktig å si at albanske kriminelle følger kanun (Arsovska 2015, s. 192-193).

Arsovska (2015, s. 188) har imidlertid påpekt at kanun fremmer solidaritet og lojalitet innad i familien og blant klanmedlemmer så vel som blant etniske albanere generelt (Arsovska 2015, s. 188). Forskeren mener dog at: «[...] although some self-selected elements of the Kanun [...] have remained part of the Albanian mindset, they might not be explicit factors in the rise in crime».

Code of Silence

Æresord om taushet og manglende respekt for politi- og rettsvesen bidrar til at albanske kriminelle og deres ofre er tause (Arsovska 2015, s. 183).

Respekt internt i gruppen synes ofte å være viktigere for de kriminelle enn å måtte sone fengselsstraffer. Men det forventes også at gruppen er lojal og støttende overfor den fengslede og dennes familie. Politirapporter viser at mange albanske kriminelle støtter sine fengslede «kolleger», samt skremmer og bestikker dommere for å få kortere fengselsstraffer (Arsovska 2015, s. 189-190).

Lokalsamfunnene rundt de kriminelle får ofte ulik støtte fra de kriminelle gruppene, som beskyttelse og finansiell støtte. De kriminelle opparbeider således tillit i lokalsamfunnet. Dersom befolkningen samarbeider med politiet, kan de bli ansett som forræderske, uærlige og feige (Arsovska 2015, s. 183-184, 189).

Selv om mangel på lojalitet ikke er vanlig blant medlemmer av klanbaserte etnisk albanske organiserte grupper, er det ifølge Arsovska naivt å tro at det forekommer absolutt lojalitet innad i gruppene. Samarbeid med politiet forekommer (Arsovska 2015, s. 190, 192).

Mye av suksessen til organiserte kriminelle grupper er et resultat av de mange «partnerships» de har etablert med politi, toll- og grensekontrollmyndigheter samt med den politiske eliten. Samtidig vil generell mistillit til myndighetene øke sannsynligheten for at ofre forblir tause (Arsovska 2015, s. 184).

Frykt vil ofte være grunnlaget for at medlemmer av kriminelle grupper, lokal-samfunn og ofre forblir tause. Vold bidrar til hemmelighold, og frykt gjør at ofre og deres familiemedlemmer forblir tause (Arsovska 2015, s. 184-186).

Bånd til politikere, offentlige ansatte og forretningsfolk

Jana Arsovska beskriver helt generelt at det ikke bare er bånd mellom kriminelle og politiske partier, men også mellom offentlige ansatte og kriminelle på alle nivåer. Hun trekker frem at drap på forretningsfolk og fremstående politikere er indikatorer på de komplekse relasjonene mellom politikere, forretningsfolk og organisert kriminalitet (Arsovska 2015, s. 40). Zhilla og Lamallari bekrefter dette bildet.

[...] the entry of some pseudo-businessmen in politics, the winning of concessions and tenders, the election as members of the parliament and lobbying for certain laws are a strong indicator of the sophistication of criminal organizations and their ties with business and politics (Zhilla & Lamallari 2016, s. 27).

I september 2021 kunngjorde det albanske Special Prosecution Office Against Corruption and Organized Crime at de hadde åpnet etterforskning og tatt ut tiltale mot en rekke offentlige tjenestemenn, inkludert tidligere ministre, ordførere, sittende og tidligere dommere i forfatningsdomstolen, og tidligere dommere i Høyesterett samt tidligere embetsmenn (U.S. Department of State 2022, s. 18).

Tidligere innenriksminister Saimir Tahiri ble idømt tre år og fire måneders fengsel vinteren 2022. Påtalemyndigheten igangsatte etterforskning av Tahiri på grunnlag av telefonavlytting i Italia, som viste en forbindelse med det kriminelle nettverket Habilaj. Tahiri ble ikke domfelt på alle tiltalepunkter, men for misbruk av sin stilling (Euronews Albania 2022).

Tiltak mot organisert kriminalitet og korrupsjon

Strategier og lover

Albania er part i FN-konvensjonen mot grenseoverskridende organisert kriminalitet og dens tre protokoller (UNODC 2020, s. 62). Landet har vedtatt en strategi (2021–2025) og en handlingsplan (2021–2022) mot organisert kriminalitet

og alvorlig kriminalitet, og en tilsvarende strategi (2015–2023) og handlingsplan (2020–2023) mot korrupsjon. Det ble også i 2021 vedtatt en handlingsplan for å forebygge og slå ned på kriminalitet knyttet til dyrking av narkotika (EU Commission 2021, s. 38). Videre har albanske myndigheter forpliktet seg til å jobbe på høyt politisk nivå med Financial Action Task Force on Money Laundering (FATF) for å effektivisere arbeidet mot hvitvasking (EU Commission 2021, s. 5; UNODC 2020, s. 69).

Reformer i justissektoren

En stor justisreform ble vedtatt i 2016 med internasjonalt engasjement fra EU-kommisjonen og USA og på bakgrunn av et samarbeid med internasjonale eksperter (Gunjic 2022, s. 1-2). Landinfo bemerker at arbeidet med reformene i justissektoren har medført et omfattende lovarbeid, herunder opprettelse av nye institusjoner samt reevalueringen («vetting») av anklagere og dommere. Reformarbeidet skal styrke rettsvesenets integritet og uavhengighet i kampen mot organisert kriminalitet og korrupsjon, men også sikre tilliten til domstolene og allmenhetens tilgang til rettslig prøving.

Det er etablert separate strukturer for etterforskning samt påtale- og domstolsbehandling av saker med organisert kriminalitet og korrupsjon (Gunjic 2022, s. 1). Det er opprettet en egen påtaleenhet for disse sakene – SPAK⁶ – som består av Special Prosecutor Office⁷ og National Bureau of Investigation⁸ (EU Commission 2021, s. 5; SPAK 2022). Det er videre etablert en spesialdomstol mot korrupsjon og organisert kriminalitet,⁹ og en tilsvarende anke-domstol¹⁰ (UNODC 2020, s. 62). Domstolene er kjent som SPAK-domstolene (Gunjic 2022, s. 1), og har vært operative siden desember 2019 (Gunjic 2022, s. 3).¹¹

Det er vedtatt at formuen, båndene til organisert kriminalitet og den profesjonelle kompetansen til anklagere og dommere skal vurderes for at de kan fortsette i stillingene sine; såkalt «vetting» eller reevaluering (U.S. Department of State 2022, s. 18). Per medio september 2021 var 437 reevalueringssaker behandlet.¹²

⁶ På albansk *Struktura e Posaçme kundër Korrupsionit dhe Krimin të Organizuar* (SPAK u.å.).

⁷ På albansk *Prokuroria e Posaçme* (SPAK u.å.).

⁸ På albansk *Byroja Kombëtare e Hetimit* (BKH) (SPAK u.å.).

⁹ På albansk *Gjykata e Posaçme të Shkallës së Korrupsionin dhe Krimin ë Organizuar* (Spesialdomstolen for organisert kriminalitet og korrupsjon u.å.).

¹⁰ På albansk *Gjykata e Posaçme e apelit për Korrupsionin dhe Krimin ë Organizuar* (Ankespesialdomstolen for organisert kriminalitet og korrupsjon u.å.).

¹¹ CMI har utgitt en nærmere analyse av de særlige SPAK-domstolene blant annet om rekruttering og overvåking av dommernes elektroniske kommunikasjon (Gunjic 2022).

¹² Reevalueringen foretas av en uavhengig Independent Monitoring Qualification Commission på albansk *Komisioni i Pavarur i Kualifikimit* (Independent Monitoring Qualification Commission u.å.). Ankesakene behandles av The Appeal Commission på albansk *Kolegji i Posaçëm i apelimit* (Appeal Commission u.å.).

62 prosent av sakene har resultert i oppsigelse eller blitt avsluttet (hovedsakelig ved egen oppsigelse) (EU Commission 2021, s. 19).¹³

Mange forhold vil kunne ha betydning for den videre driften av de særlige domstolene. Det har vært utfordringer knyttet til uenigheter om jurisdiksjon samt personalmangel. Domstolenes fremtidige drift vil også være forbundet med fremgangen til og utvikling av de generelle justisreformene, ifølge en forsker knyttet til Chr. Michelsens Institutt (CMI) (Gunjic 2022, s. 8-11).

Straffeløp

I 2018 ble 18 personer domfelt for deltakelse i organisert kriminell gruppe (UNODC 2020, s. 63).¹⁴ I 2020 var det 181 politiaksjoner mot kriminelle organisasjoner som medførte 630 arrestasjoner. 35 kriminelle grupper ble oppløst; en økning på 46 prosent fra 2019. 125 medlemmer av kriminelle grupper ble arrestert, og nesten 15 millioner euro ble beslaglagt. 15 saker knyttet til deltakelse i organisert kriminell gruppe, ble behandlet i retten; fem saker ble avsluttet og 13 personer endelig domfelt (EU Commission 2021, s. 38).

Ca. 1000 personer ble domfelt for narkotikaproduksjon i 2017 (UNODC 2020, s. 65). I 2020 ble det behandlet 2086 saker som gjaldt narkotikaproduksjon, 417 gjaldt hvitvasking. Påtalemyndighetene behandlet i 2020 2785 nye «serious crimes»-saker, hvorav 577 resulterte i tiltale. Endelige dommer ble avsagt i 188 saker, narkotikarelaterte saker utgjorde 81 prosent av dem. Den nest største gruppen saker gjaldt hvitvasking. Alle tallene økte fra 2019 (EU Commission 2021, s. 38).

I perioden fra 2014 til 2017 ble flere offentlige ansatte tiltalt for korrupsjon, men ingen ble domfelt i samme periode (UNODC 2020, s. 70-71). EU-kommisjonen opplyser at 413 korrupsjonssaker ble sendt til domstolene i 2020, og at det samme år ble tatt ut tiltale for korrupsjon mot 20 høyt plasserte myndighetspersoner i elleve saker. Men kommisjonen skriver videre at dette ikke har resultert i et betydelig antall endelige domfellelser av høytstående statstjenestemenn for korrupsjon (EU Commission 2021, s. 23-24).¹⁵

Albania har en egen lov som regulerer kontroll av økonomiske midler tilhørende offentlige ansatte og politikere og som ivaretas av The High Inspectorate for the

¹³ Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) slo i dom av 31. mai 2021 fast at reevalueringsprosessen mot en tidligere dommer i grunnlovsdomstolen, var i samsvar med de generelle prinsippene og rettighetene fastlagt i den Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) (EU Commission 2021, s. 19).

¹⁴ Bare 20 prosent av arrestasjonene for medlemskap i organisert kriminell gruppe, resulterte i domfellelse i 2016, da 17 personer ble domfelt. I 2015 ble 6 personer domfelt (UNODC 2020, s. 63).

¹⁵ Det ble blant annet åpnet saker mot en riksadvokat, dommere, en polititjenestemann og flere valgkommissjonærer (EU Commission 2021, s. 23).

Declaration and Audit of Assets and Conflict of Interest (HIDAACI).¹⁶ Dette organet overførte i perioden fra januar til august 2021 fire saker til straffeforfølgelse knyttet til et medlem av nasjonalforsamlingen, en borgermester, en generaldirektør i offentlig forvaltning og en anklager. Anklagene inkluderte manglende vilje til å oppgi økonomiske midler, falske erklæringer om økonomiske forhold, hvitvasking og skatteunndragelse (U.S. Department of State 2022, s. 19).

Den særlige anklager- og etterforskningsenheten SPAK behandlet i alt 715 saker i 2021, hvorav 363 var nye saker. 239 personer ble tiltalt, hvorav 96 for korrupsjon og 84 for organisert kriminalitet (SPAK 2022, s. 11-12). Av de 230 personene som ble domfelt i 76 straffesaker i 2021, ble 94 domfelt i førsteinstans for forhold knyttet til organisert kriminalitet, mens 136 personer ble domfelt for korrupsjon eller andre forhold (SPAK 2022, s. 15). I tillegg er store verdier blitt inndratt eller beslaglagt (SPAK 2022, s. 16-17; U.S. Department of State 2022, s. 19).¹⁷

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

¹⁶ På albansk *Inspektorati i Lartë i Deklarimit dhe Kontrollit të Konfliktit të Intersave* (ILDKPKI) (HIDAACI u.å.).

¹⁷ Ifølge opplysninger i en analyse gjennomført av Balkan Investigative Reporting Network (BIRN), har kun et lite antall beslagleggelser av eiendommer gjort av påtalemyndigheten, blitt stadfestet i domstolene (Lala 2021). Det ble i mars 2021 satt nedre beløpsgrenser for at en sak blir behandlet i SPAK-domstolene på rundt 500 USD for korrupsjon som involverer offentlig ansatt (Gunjic 2022, s. 4). SPAK-domstolene har dog beslaglagt tilganger til en tidligere riksadvokat, to tidligere dommere i grunnlovsdomstolen og en tidligere høyesterettsdommer (EU Commission 2021, s. 18).

Referanser

Skriftlige kilder

Ankespesialdomstolen for organisert kriminalitet og korrupsjon (u.å.). *Gjykata e Posaçme e apelit për Korrupsionin dhe Krimin ë Organizuar*. Tirana: Gjykata e Posaçme e apelit për Korrupsionin dhe Krimin ë Organizuar. Tilgjengelig fra <http://www.gjykata.gov.al/gjykata-e-posacme-e-apelit-per-korrupsionin-dhe-krimin-e-organizuar/gjykata-e-posacme-e-apelit-per-korrupsionin-dhe-krimin-e-organizuar/> [lastet ned 18. august 2022].

Appeal Commission (u.å.). *Kolegji i Posaçëm i apelit*. Tirana: Kolegji i Posaçëm i apelit
Tilgjengelig fra <https://kpa.al/en/> [lastet ned 18. august 2022].

Arsovska, Jana (2015). *Decoding Albanian Organized Crime*. . Oakland University of California Press

EU Commission (2021). *Albania Report 2021*. Strasbourg: EU Commission. Tilgjengelig fra https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/albania-report-2021_en [lastet ned 20. juli 2022].

Euronews Albania (2021, 31. desember). Homicides spiked in 2021, domestic crimes also a concern. *Euronews Albania*. Tilgjengelig fra <https://euronews.al/en/albania/2021/12/31/homicides-spiked-in-2021-domestic-crimes-also-a-concern/> [lastet ned 21. juli 2022].

Euronews Albania (2022, 4. februar). Ex-minister Saimir Tahiri sentenced to 3 years and 4 months. *Euronews Albania*. Tilgjengelig fra <https://euronews.al/en/albania/2022/02/04/live-l-appeals-court-rules-on-former-minister-saimir-tahiri/> [lastet ned 22. juli 2022].

Franco, Maurizio; Holgado, Youssef Hassan & Poltronieri, Filippo (2022, 3. mars). How the Albanian mafia conquered the cocaine market in UK. *RPIMedia*. Tilgjengelig fra <https://irpimedia.irpi.eu/en-albanian-mafia-uk-cocaine-supply/> [lastet ned 22. juli 2022].

GI, dvs. The Global Initiative Against Transnational Organized Crime (2019). *Hotspots of Organized Crime in the Western Balkans*. Genève: GI. Tilgjengelig fra <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2019/05/Hotspots-Report-English-13Jun1110-Web.pdf> [lastet ned 21. juli 2022].

Gunjic, Ivan (2022). *Albania's Special Courts against Corruption and Organized Crime*. Bergen: Chr. Michelsen Institute. Tilgjengelig fra <https://www.u4.no/publications/albanias-special-courts-against-corruption-and-organised-crime.pdf> [lastet ned 27. juli 2022].

Hannaford, Alex (2019). *Disorganized Crime How the Albanian mafia went global*. Austin: Stranger's Guide. Tilgjengelig fra <https://strangersguide.com/articles/disorganized-crime/#> [lastet ned 25. juli 2022].

HIDAACI, dvs. The High Inspectorate for the Declaration and Audit of Assets and Conflict of Interest (u.å.). *About us*. Tirana: HIDAACI. Tilgjengelig fra <https://www.ildkpkj.al/rreth-nesh-en/?lang=en> [lastet ned 18. august 2022].

Independent Monitoring Qualification Commission (u.å.). *Komisioni i Pavarur i Kualifikimit*. Tirana: KPK. Tilgjengelig fra <https://kpk.al/> [lastet ned 18. august 2022].

Lala, Klodiana (2021, 20. oktober). Albanian Organised Crime Crackdown Found Wanting. *Balkan Insight*. Tilgjengelig fra <https://balkaninsight.com/2021/10/20/albanian-organised-crime-crackdown-found-wanting/> [lastet ned 27. juli 2022].

- Leka, Adrian & Ndoj, Eraldi (2022). The relationship between corruption and organized crime in Albania. *Multidisciplinary Research Journal "Olcinium" Multidisciplinari Istraživački Časopis "Olcinium" Revista Kërkimore Multidisciplinare "Olcinium"*, 2022(10), 7. Tilgjengelig fra https://olcinium.me/publications/Volume_10_No_2%282022%29_April.pdf#page=7 [lastet ned 22. juli 2022].
- Mejdini, Fatjona & Zhilla, Fabian (2022, 19. april). *A safe haven in the Gulf*. Wien: The Global Initiative against Transnational Organized Crime. Tilgjengelig fra <https://globalinitiative.net/analysis/balkans-criminals-uae-gulf/> [lastet ned 22. juli 2022].
- OSAC, dvs. U.S.Overseas Security Advisory Council (u.å.). *Albania Country Security Report*. Tirana: OSAC. Tilgjengelig fra <https://www.osac.gov/Country/Albania/Content/Detail/Report/57be200a-2e4d-4e03-89d1-1cddec5ce4e4> [lastet ned 21. juli 2022].
- Peach, Stuart & Foreign Commonwealth and Development Office (2022). *Breaking the links between politics, business and illicit activity in the Western Balkans*. London: UK Government. Tilgjengelig fra <https://www.gov.uk/government/speeches/breaking-the-links-between-politics-business-and-illicit-activity-in-the-western-balkans> [lastet ned 27. juli 2022].
- Roy, Diana (2019). The Proliferation of Organized Crime Groups in Europe's first "Narco-State": A Look at Albania in the Post-Cold War Era. *American University's Undergraduate Policy Magazin, Wold Mind Issue 5,2*. Tilgjengelig fra <https://www.theworldmind.org/home/2019/12/10/the-proliferation-of-organized-crime-groups-in-europes-first-narco-state-a-look-at-albania-in-the-post-cold-war-era> [lastet ned 27. juli 2022].
- SPAK, dvs. Struktura e Posaçme kundër Korrupsionit dhe Krimet të Organizuar (2022). *Paporti Vjetor 2021 [Årsrapport 2021]*. Tirana: SPAK. Tilgjengelig fra <https://spak.al/wp-content/uploads/2022/04/Raporti-perfundimtar-SPAK-PDF.pdf> [lastet ned 29. juli 2022].
- SPAK, dvs. Struktura e Posaçme kundër Korrupsionit dhe Krimet të Organizuar (u.å.). *SPAK*. Tirana. Tilgjengelig fra <https://spak.al/> [lastet ned 18. august 2022].
- Spesialdomstolen for organisert kriminalitet og korrupsjon (u.å.). *Gjykata e Posaçme të Shkallës së Korrupsionin dhe Krimin ë Organizuar*. Tirana: Gjykata e Posaçme të Shkallës së Korrupsionin dhe Krimin ë Organizuar. Tilgjengelig fra <http://www.gjykata.gov.al/krimet-e-r%C3%ABnda/gjykata-e-posa%C3%A7me-e-shkall%C3%ABs-s%C3%AB-par%C3%AB-p%C3%ABr-korrupsionin-dhe-krimin-e-organizuar/> [lastet ned 18. august 2022].
- U.S. Department of State (2022, 12. april). *2021 Country Reports on Human Rights Practices: Albania* Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra https://www.state.gov/wp-content/uploads/2022/02/313615_ALBANIA-2021-HUMAN-RIGHTS-REPORT.pdf [lastet ned 25. juli 2022].
- UN General Assembly (2000, 15. november). *FN-konvensjonen mot grenseoverskridende organisert kriminalitet*. Tilgjengelig fra <https://lovdata.no/dokument/TRAKTAT/traktat/2000-11-15-1> [lastet ned 11. august 2022].
- UNODC, dvs. United Nations Office on Drugs and Crime (2020). *Measuring Organized Crime in the Western Balkans*. Wien: United Nations Office on Drugs and Crime. Tilgjengelig fra <https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/OC/Measuring-OC-in-WB.pdf> [lastet ned 21. juli 2022].
- UNODC, dvs. United Nations Office on Drugs and Crime (u.å.-a). *Defining organized crime*. Wien: UNODC. Tilgjengelig fra <https://www.unodc.org/e4j/zh/organized-crime/module-1/key-issues/defining-organized-crime.html> [lastet ned 22. juli 2022].

UNODC, dvs. United Nations Office on Drugs and Crime (u.å.-b). *Victims of intentional homicide*.
Wien: UNODC. Tilgjengelig fra <https://dataunodc.un.org/dp-intentional-homicide-victims>
[lastet ned 21. juli 2022].

Zhilla, Fabian & Lamallari, Besfort (2015). *Organized Crime. Threat Assessment in Albania*.
Tirana: Open Society Foundation for Albania. Tilgjengelig fra
https://www.researchgate.net/publication/280741426_Organised_Crime_Threat_Assessment_in_Albania [lastet ned 19. juli 2022].

Zhilla, Fabian & Lamallari, Besfort (2016). *Evolution of the Albanian Organized Crime Group*.
Tirana: Open Society Foundation for Albania. Tilgjengelig fra
https://www.osfa.al/sites/default/files/evolution_of_the_albanian_organized_crime_groups.pdf
[lastet ned 19. juli 2022].

© Landinfo 2022

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.